

PROF. DR. GÁL ISTVÁN LÁSZLÓ

A befolyással üzérkedés mint speciális csalás néhány aktuális elméleti és gyakorlati problémaköre

1. A befolyással üzérkedésről általában

A Btk. a befolyással üzérkedést a következőképpen rendeli büntetni:

„299. § (1) Aki arra hivatkozással, hogy hivatalos személyt befolyásol, a maga vagy más számára jogtalan előnyt kér, a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személy által kért vagy harmadik személynek adott vagy ígért jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az elkövető

- a) azt állítja vagy azt a látszatot kelti, hogy hivatalos személyt veszteget,
- b) hivatalos személynek adja ki magát, vagy
- c) a bűncselekményt üzletszerűen követi el.

(2a) A (2) bekezdés szerint büntetendő, aki magát hivatalos személynek kiadva e színlelt működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja.

(3) Aki az (1) bekezdésében meghatározott bűncselekményt gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatban követi el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a (3) bekezdésben meghatározott bűncselekményt gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző, önálló intézkedésre jogosult személlyel kapcsolatban követik el.

(5) Az (1) és (2) bekezdés szerint büntetendő, aki az ott meghatározott bűncselekményt külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban követi el.

(6) A büntetés korlátlanul enyhíthető – különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető – az (1) és (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetőjével szemben, ha a bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, a kapott jogtalan vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadja, és az elkövetés körülményeit feltárja.”

A befolyással üzérkedés elkövetési magatartásának szövegezése ma már igazodik a vesztegetés elfogadásának szövegezéséhez. Az

előny kérése és elfogadása mellett a Btk. bünteti az ígéret elfogadását is, valamint az elkövetési magatartások köre kiegészül a „rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért az előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért” fordulattal. A befolyással üzérkedés a vesztegetéshez szorosan kapcsolódó bűncselekmény, ugyanakkor lényeges eltérő elemei is vannak. Sok tekintetben a csaláshoz van közelebb, álláspontom szerint a csalással a specialitás viszonyában áll látszólagos alaki halmazatban. Elkövetője mintegy beékelődik a vesztegető és a vesztegetés elfogadója közé, erre tekintettel indokolt, hogy az elkövetési magatartások igazodjanak a vesztegetés elfogadásának tényállásához.¹ A befolyással üzérkedés védett jogi tárgya a korrupciós bűncselekményekhez hasonlóan a közélet tisztasága, a hivatalos személy és a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy befolyástól mentes döntése.

A bűncselekmény alanya bárki lehet, kivéve azt a hivatalos személyt, aki beosztásából következően befolyást gyakorol vagy gyakorolhat az ügymenetre. A bűncselekmény csak szándékosan követhető el, egyenes és eshetőleges szándékkal egyaránt, bár rögtön hozzá kell tennünk, hogy a tipikus az egyenes szándékkal történő elkövetés. A befolyással üzérkedés szándékos, de nem célzatos bűncselekmény (BJD 6025.).

A befolyással üzérkedés elkövetési magatartásainak rendszere hasonlít a vesztegetés elfogadása elkövetési magatartásaira. Az elkövető arra hivatkozással kéri stb. a jogtalan előnyt, hogy hivatalos személyt befolyásol. A befolyásolás tudatos ráhatás a hivatalos személyre annak érdekében, hogy ne kizárólag a jogszabályok és az adott ügyben megállapítható tényállás alapján járjon el, hanem a befolyással üzérkedőre és annak ügyfelére tekintettel, más

¹ A 2012. évi C. törvény Indokolása alapján.

szempontok alapján az utóbbi javára döntsön (pl. vegye figyelembe, hogy az ügyfél a befolyással üzérkedő régi barátja, ő pedig mint egykori iskolatársához fordul a hivatalos személyhez). De az állított vagy színlelt befolyásolás nem lehet a hivatalos személy megvesztegetése, mert ellenkező esetben a (2) bekezdés a) pontja szerinti minősített eset állapítandó meg. A befolyásolás lehet közvetlen, de lehet közvetett is, azaz irányulhat (ténylegesen vagy hivatkozásként) olyan személyre, akinek viszont a hivatalos személynél van befolyása. A befolyásolásra hivatkozásnak nem okvetlenül kifejezettnek, de a körülményekből félreérthetetlennek kell lennie. Az elkövető befolyása, amelyre hivatkozik, akár valóságos, akár színlelt lehet. A lényeg az, hogy az „ügyfél” azt valószínűsíti, és annak érvényesítése érdekében adja az előnyt.²

Az előny kérése vagy elfogadása mellett büntetendő az ígéret elfogadása is, és bekerült az elkövetési magatartások közé a „rá tekintettel harmadik személynek” adott vagy ígért előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért elkövetési magatartás is.

A külföldi hivatalos személy vonatkozásában elkövetett befolyással üzérkedés tartalmában változatlanul, de az új szerkezetnek megfelelően, utaló szabályként szerepel.

A befolyással üzérkedésnek három minősített esete van. Az elkövető

a) azt állítja, vagy azt a látszatot kelti, hogy hivatalos személyt veszteget: az elkövető kifejezetten közli, hogy hivatalos személyt fog megvesztegetni³ (BH 1999.248.), illetve célzásokkal, utalásokkal kelt ilyen látszatot, vagy egyszerűen a körülményekből (az ügy jellegéből, a kért összeg nagyságából stb.) lehet nyilvánvaló az ügyfél számára, hogy az előnyből a hivatalos személy is részesedni fog.

b) hivatalos személynek adja ki magát: az elkövető színleli a hivatalos személyi jelleget. Ugyanígy büntetendő, aki magát hivatalos személynek kiadva e színlelt működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja.

c) a bűncselekményt üzletszerűen követi el: erre vonatkozóan utalunk a Btk. 459. § (1) bekezdés 28. pontjára.

A bűncselekmény privilegizált esete, ha azt gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személlyel kapcsolatban követik el. Ritka megoldással él a törvény, amikor a privilegizált esetnek saját önálló minősített eseteként szabályozza azt az elkövetési módot, ha a cselekményt gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző, önálló intézkedésre jogosult személlyel kapcsolatban követik el.

2. Az előny jogtalanságának kérdésköre

A befolyással üzérkedés elkövetési tárgya a jogtalan előny. Ez lehet vagyoni, személyes vagy akár erkölcsi jellegű is. A legtipikusabb a vagyoni előny, ezen belül is a leglikvidebb aktíva, a készpénz. A vagyoni előny egyéb, tipikus formái:

- bankszámlapénz (például átutalás offshore számláról egy másik offshore számlára),
- hitel, kölcsön⁴ (kamatmentes kölcsön esetében pénzbeli juttatásnak tekintendő, kamatozó kölcsön esetén pedig a hitelnyújtás ténye az előny. Jelentősége van – az elkobzás szempontjából is – annak, hogy a kölcsön valódi vagy csupán színlelt – BJD 3923.),
- tartozás elengedése.

Személyes előny lehet:

- a visszterhes jogügylet (például ilyen lehet egy adásvétel a piaci feltételeknél kedvezőbb kondíciókkal. Visszterhes jogügylet – pl. adásvételi szerződés – szintén lehet adott esetben vagyoni vagy esetleg személyes előny – BH 1981.268., BH 1983.186., BH 1994.62.),
- kereseti lehetőség biztosítása (tipikusan a paszszív vesztegető valamelyik családtagjának, rokonának. Személyes előny lehet valamilyen kereseti lehetőség, pl. másodállásbeli foglalkoztatás biztosítása – BJD 3911., 6222., 8013.),
- szexuális kapcsolat létesítése (tipikusan a rendőr és a prostituált viszonylatában fordul elő).

Az előny jogtalanága kapcsán szükségesnek tartjuk, hogy kitérjünk egy, a bírói gyakorlat által vitatott, problematikus kérdésre: a „szóróajándékok” problematikájára. Álláspontunk szerint a vesztegetés minden formája esetében igenis vizsgálni kell a kapott előny értékét, és azt, hogy a konkrét személy esetében ez az előny alkalmas lehetett-e arra, hogy őt bármire motiválja. A bírói gyakorlat hosszú távon nem mehet szembe azzal a társadalmi realitással, hogy igenis jelen van a „szóróajándék”, illetve a „szokásos mértékű” ajándék a mindennapjainkban.⁵

Az előny álláspontunk szerint a társadalomra veszélyesség hiánya miatt nem minősül jogtalannak, ha két feltétel konjunktívan megvalósul:

1. olyan csekély értéket képvisel, amely nem alkalmas arra, hogy az előnyt elfogadó személyt bármire is motiválja (erre példa a már említett szóróajándék),
2. nem az előnyt elfogadó személy kérésére történik az előny átadása és az előnyért cserébe

² Büntetőjog II. HVG-ORAC Jogkódex, E-kapcsos Kommentár alapján.

³ Ha ezt valóban megteszi, aktív vesztegetést is meg kell állapítani a terhére.

⁴ Vagyoni előny a „kölcsön” nyújtása is (BH 1989.431.)

⁵ Lásd: GÁI István-László: Molnár Csaba ügye a Fővárosi Ítéltáblán (=JeMa 2010. 1. szám 33–38. oldal).

nem tesz semmilyen ellenszolgáltatást az, aki az előnyt kapta.

A társadalomra veszélyesség jelenleg a bűncselekmény egyik fogalmi eleme. Objektív és tartalmi jellegű⁶ kategória. „A magatartás önmagában nem értékelhető; értékelést csak az általa előidézett vagy célba vett eredmény, következmény révén kaphat. Egy cselekményt attól függően tekintünk hasznosnak vagy károsnak, hogy milyen következményeket idézett, illetőleg idézhet elő. Egy magatartás akkor veszélyes, ha tanúsítása révén olyan helyzet állhat elő, amely a jelenleginél hátrányosabb. A társadalomra veszélyes egy magatartás akkor, ha a társadalom szempontjából hátrányosabb az a helyzet, amelyet a szóban forgó magatartás előidézhet.”⁷ A társadalomra veszélyesség elsősorban a jogalkotó számára szolgál zsinórmértékül: hiszen csak a társadalomra olyan fokban veszélyes cselekményeket szabad bűncselekményként szabályozni, amelyek esetében az egyéb jogágak által biztosított eszközök már nem elégségesek.⁸ „A társadalomra veszélyesség ugyanakkor – az egységes jogirodalmi álláspont szerint – a jogalkalmazó számára is jelentős kategória. A jogvita tárgyát azonban e körben az képezte és képezi a mai napig, hogy vajon a jogalkalmazó megállapíthatja-e, hogy egy tényállásszerű, vagyis normába ütköző magatartás – anélkül, hogy fennállna valamilyen büntetendőséget kizáró konkrét ok – teljes egészében nélkülözi a társadalomra veszélyességet, vagyis a bűncselekmény egyik fogalmi ismérvét, aminek természetesen csak egyetlen következménye lehet, mégpedig az, hogy az ilyen magatartás delictumot nem valósít meg. E körben a joggyakorlat egységes, és számos olyan jogesetet tettek közzé, amikor az ügyben eljáró bíróság a felmentő ítéletet a bűncselekmény egyik fogalmi ismérvének a hiányára alapította.”⁹

3. Utólagos előnykérés

Felvethető a gyakorlati kérdés a befolyással üzérkedés kapcsán, hogy egy büntetőeljárás jogerős megszüntetése utáni, kizárólag utólagos előnykérés, illetve elfogadás megvalósíthat-e bűncselekményt? Álláspontom szerint a válasz egyértelműen az, hogy nem. A befolyással üzérkedés elkövetési magatartásainak rendszere hasonlít a vesztegetés elfogadása elkövetési ma-

gatartásaira. Az elkövető arra hivatkozással kéri stb. a jogtalan előnyt, hogy hivatalos személyt befolyásol. A befolyásolás tudatos ráhatás a hivatalos személyre annak érdekében, hogy ne kizárólag a jogszabályok és az adott ügyben megállapítható tényállás alapján járjon el, hanem a befolyással üzérkedőre és annak ügyfelére tekintettel, más szempontok alapján az utóbbi javára döntsön (például vegye figyelembe, hogy az ügyfél a befolyással üzérkedő régi barátja, ő pedig mint egykori iskolatársához fordul a hivatalos személyhez). De az állított vagy színlelt befolyásolás nem lehet a hivatalos személy megvesztegetése, mert ellenkező esetben a (2) bekezdés a) pontja szerinti minősített eset állapítandó meg. A befolyásolás lehet közvetlen, de lehet közvetett is, azaz irányulhat (ténylegesen vagy hivatkozásként) olyan személyre, akinek viszont a hivatalos személynél van befolyása.

Álláspontom szerint a múltban állítólagosan megvalósult bármilyen befolyásolásra hivatkozás nem tényállásszerű, hiszen a tényállásban a „befolyásol” szerepel, nem pedig „befolyásolt”.¹⁰ Tehát ez a bűncselekmény múltbeli befolyásolásra hivatkozással nem valósulhat meg nézetünk szerint.

Mindezt alátámasztja a jogirodalom is, így például a Btk. Nagykommentár,¹¹: „Nagyon fontos továbbá az is, hogy álláspontunk szerint a múltban állítólagosan megvalósult bármilyen befolyásolásra hivatkozás szintén nem tényállásszerű, hiszen a tényállásban a „befolyásol” szerepel, nem pedig „befolyásolt”. Tehát ez a bűncselekmény múltbeli befolyásolásra hivatkozással nem valósulhat meg nézetünk szerint, de vizsgálni kell, hogy más korrupciós bűncselekmény megvalósult-e, megtörtént-e a befolyásolás a múltban stb.”

Ezt támasztja alá az ország szinte valamennyi jogi karának büntetőjogi tanszéke által írt és használt szakirodalom. A leginkább dogmatikus, elméletileg alaposan kidolgozott szegedi irányzatot kicsit bővebben is idézem: „Az előny kérésének, elfogadásának a befolyásolásra hivatkozással összefüggésben állónak kell lennie, és annak folyamatában kell megvalósulnia. Csupán annak kell kitűnnie, akár a szí-

¹⁰ Mindez következik a törvényi tényállás (Btk. 256. §) szövegéből is: „Aki arra hivatkozással, hogy hivatalos személyt befolyásol [...] megveszteget, [...] látszatot kelt, [...] állít” A jogalkotó a befolyásol (azaz jelen idejű alakot) használ, és a nyelvtani értelmezésből kitűnik, hogy a befolyásol és a befolyásolt nem ugyanazt jelentik, és ezen időbeliséget (jelen idő – múlt idő) a jogalkotó a tényállás megalkotásakor is érzekelte. Ugyanez a nyelvtani értelmezés található meg BELOVICVS ERVIN – MOLNÁR GÁBOR MIKLÓS – SINKU PÁL: Büntetőjog II. Különös Rész, 473. oldalán a történeti bevezetőben is: „A 1978. évi IV. tv. 256 §-ban a befolyással üzérkedést rendelte büntetni a törvény mind a hivatali, mind a gazdasági irányban. Az elkövetési magatartásokat arra hivatkozással fejtette ki az elkövető, hogy befolyásolni fogja az ügy menetét.” A törvényi tényállás jelen idejű szóhasználatát logikus és életszerű is, mivel a befolyással üzérkedő a hivatalos személy befolyásolását, megvesztegetését természetesen leghamarabb csak az „ügyféllel” való első találkozáskor tudja előadni. A hivatalos személy befolyásolására való hivatkozás, az ügyfelet megtevésztő elhíthetős gyakorlatilag csak jövő időre (esetleg jelen időben) nézve lehet életszerű, az ügyfele számára valóságosnak tűnő. A befolyással üzérkedő hitelesen nem mondhatja az ügyfélnek az első találkozáskor, hogy a hivatalos személyt – az ügyfele tudta, kérése nélkül – már befolyásolta.

¹¹ A Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény nagykommentárja (Opten Informatikai Kft., Budapest, 2016.) 930. oldal.

⁶ Objektív, hiszen ez az egyetlen bűncselekmény-fogalmi ismérvi, amely nem a törvényhozó tetszésétől függ. Ezt nem a törvényhozó alkotja meg, csak felismeri, és reagál rá. Tartalmi kategória is egyben, hiszen választ ad arra a kérdésre, hogy miért rendelte büntetni a törvényhozó az adott magatartást.

⁷ FÖLDVÁRI JÓZSEF: Magyar büntetőjog Általános rész Osiris Kiadó Budapest, 2002. 81. oldal.

⁸ Ez egyébként levezethető a büntetőjog egyik alapelveként tekintett szubsidiaritásból is, amire Hollán Miklós is utalt.

⁹ BELOVICVS ERVIN: A jogellenesség és a társadalomra veszélyesség konfliktusa (=Iustum Aequum Salutare III. 2007/3. szám 36. oldal).

tuációból következően hallgatólagosan is, hogy a befolyás érvényesítése nem ingyenes, hanem ellenszolgáltatásért történik. Ez esetben közömbös, hogy az előny konkretizálására a befolyás érvényesítése után kerül-e sor, s ugyancsak közömbös az is, hogy a befolyás érvényesítéséért való kérés, elfogadás az ügy hátterében húzódó hivatalos eljárás (az ügy elintézése) előtt vagy után történt-e. Egyébként az utólagos kérés, ill. elfogadás nem valósít meg bűncselekményt, még akkor sem, ha az korábban egyértelműen szívességből, ingyenesen tett befolyás érvényesítésére hivatkozással történik.¹²

A hivatkozott elméleti szakirodalmi álláspontot ma is változatlanul mondható, a Szegedi Tudományegyetemen ma is így oktatják: „Az előny kérésének, az előny vagy ígéretének elfogadásának, a befolyásra hivatkozással oksági összefüggésben állónak kell lennie, de nem szükséges az előny mértékének előzetes meghatározása. Például, hogy mit, illetve hány forintot fog kérni vagy kapni, és annak folyamatában kell megvalósulnia. Csupán annak kell kitűnnie – a szituációból következően akár hallgatólagosan is –, hogy a befolyás érvényesítése nem ingyenes, hanem korrupciós ellenszolgáltatásért történik. Egyébként az befolyásnak előny nélküli (szívességi) érvényesítése után az utólagos kérés, illetve elfogadás nem valósít meg bűncselekményt, még akkor sem, ha az korábban egyértelműen szívességből, ingyenesen tett befolyás érvényesítésével kapcsolatosan elvárható »há-lára« hivatkozással történik.”¹³

Minősített esetek valósulnak meg, ha az elkövető a hivatalos személy befolyásolásával kapcsolatosan – többletmagatartásként – arra vonatkozóan tesz nyílt állítást vagy olyan látszatot keltő megnyilvánulást, hogy működése körében eljáró (ügyintéző) hivatalos személlyel kapcsolatban aktív hivatali vesztegetést fog elkövetni. Megvalósul a minősített eset akkor is, ha a befolyással üzérkedő az előnyt nemcsak a maga számára, vagy kifejezetten nem a maga számára, hanem a hivatalos személy számára kéri vagy fogadja el, azt állítva, hogy azzal a hivatalos személyt fogja megvesztegetni.¹⁴ Látható tehát, hogy a minősített eset is a jövőre vonatkozó magatartást szankcionál a jelen idejű befolyásolás mellett, így nem lehet tényállásszerű az ügy ügyfél érdekében történt elintézéséért utólagosan fellépő, „befolyásolt” tényállítás, és utólagos előnykérés, értelemszerűen anélkül, hogy az ügy elintézési ideje alatt előzetes megállapodás nem történt a felek között.

Csupán a teljesség kedvéért jelzem meg, hogy mindezt az érvelést egyébként a régebbi, 1970-es '80-as évekből származó szakirodalom is megerősíti.¹⁵

¹² Ld. HORVÁTH Tibor – KERESZTY Béla – MARÁZ Vilmosné – NAGY Ferenc – VIDA Mihály: A magyar büntetőjog Különös Része 403. oldal, Korona Kiadó, Budapest, 1999.

¹³ Ld. KARSAI Krisztina – SZOMORA Zsolt – VIDA Mihály: Anyagi büntetőjog Különös Rész II., 49. oldal, Iurisperitus Bt., Szeged, 2013.

¹⁴ KARSAI Krisztina – SZOMORA Zsolt – VIDA Mihály: Anyagi büntetőjog Különös Rész II., 51. oldal, Iurisperitus Bt., Szeged, 2013.

¹⁵ „Szükséges azonban a befolyás érvényesítése és az előny között fennálló

A bűncselekmény elkövetése tehát csak akkor állapítható meg, ha az elkövető ténylegesen azt a látszatot kelti, hogy van befolyása (azaz jelenleg befolyásol valakit vagy befolyásolni fog a jövőben) és azt érvényesíteni fogja. Ezt támasztja alá egyértelműen a 2010 utáni magyar büntető törvényhozásunk is, az egyes büntető jogszabályokhoz kapcsolt miniszteri indoklások, amelyek mind a jelen időre hivatkoznak, azt hangsúlyozottan kiemelik.¹⁶ Az ügyfél, pedig ennek, az általa létezőnek gondolt befolyásnak az érvényesítése érdekében adja a jogtalan előnyt. A befolyásolt kifejezés a múltban lezajlott cselekményt takarna, amiről az „ügyfél” utólag szerezne tudomást, azaz előzetesen ilyen irányú megállapodás (előny adása, kérése) nem történt, így a befolyásolás érdekében már nem is adhatna jogtalan előnyt.

4. A befolyás létező voltának tudata a befolyást vásárlónál

Felmerül egy további kérdés is: megvalósulhat-e a befolyással üzérkedés, ha a másik fél egyáltalán nem hitte el a befolyásolásra szóló hivatkozást? Álláspontom szerint nem. A befolyásolásra hivatkozásnak nem okvetlenül kifejezettnek, de a körülményekből félreérthetetlennek kell lennie. Az elkövető befolyása, amelyre hivatkozik, akár valóságos, akár színlelt lehet. A lényeg az, hogy az „ügyfél” azt valóságosnak hiszi, és annak érvényesítése érdekében adja az előnyt. A már idézett Nagykommentár szerint: „Színlelt befolyás esetén, amennyiben a másik fél azt egyáltalán nem hiszi el valóságosnak, a befolyással üzérkedés álláspontom szerint nem valósul meg.”¹⁷

A befolyással üzérkedés csak szándékosan és céltudatosan követhető el. Az elkövető tudatának át kell fognia a befolyással üzérkedőnek a hivatalos vagy gazdálkodás körében működő személynek az előnyért történő befolyásolásra hivatkozását (az arra történő ajánlkozását vagy vállalkozását), és az előnyt

kapcsolatot vizsgálni. Ez a kapcsolat abban áll, hogy az előny a befolyásolás érvényesítésének az ellenszolgáltatása. Tehát a bűncselekmény akkor állapítható meg, ha a befolyás érvényesítése előre az előnyhöz, mint ellenszolgáltatáshoz volt kötve. A már érvényesített befolyásért előre ki nem kötött, csupán utólag nyújtott előny bűncselekményt nem valósít meg.” (Lásd BOGDÁL–BODROGI–ÉRDŐSY–FONYÓ–GÁL–GÁSPÁR–KOVÁCS–PINTÉR–WÉBER: Magyar Büntetőjog különös rész, 331. oldal, BM Könyvkiadó, 1981).

¹⁶ Jó példa erre a 2011. évi CL. törvény az egyes büntető vonatkozású törvények módosításáról indoklása az alábbiakat tartalmazza:

„12. cikk

Befolyással üzérkedés

„Az ET Korrupció elleni Büntetőjogi Egyezményének megerősítésekor a jogalkotó arra a következtetésre jutott, hogy fenntartás nélkül az Egyezmény ratifikálható, s e területen nem kíván meg jogszabály-módosítást, mivel a befolyással üzérkedőnek jogtalan előnyt adó fél az előnyt a hivatalos személyre tekintettel adja azért, hogy működésével kapcsolatban a hivatalos személyt befolyásolja...”

¹⁷ A Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény nagykommentárja (Opten Informatikai Kft., Budapest, 2016.) 930. oldal.

ennek érvényesítése céljából adja vagy ígéri.¹⁸ „E befolyás lehet valódi, de lehet színlelt, az »ügyfelet« megtévesztő. Ha az elkövető »csak« színleli, hogy hivatalos személyt befolyásol, a bűncselekmény akkor is megvalósul, a lényeg, hogy az »ügyfél« a színlelt befolyást létezőnek higgye. [...] A bűncselekmény egyenes szándékkal valósítható meg, jogtalan előny adása vagy ígéretének célja, hogy a hivatalos személy befolyásolására sor kerüljön.”¹⁹ Látható tehát, hogy a jogelmélet teljesen egységes ebben a kérdésben. Mindebből következik, hogy fogalmilag kizárt a bűncselekmény elkövetése akkor, ha a „befolyást vásárló” tudata arra terjed ki, hogy nem hiszi el, vagy konkrétan tudja, hogy nincs valós befolyásolási képesség, ezt nem hiszi el, és a jogtalan előnyt nem célzatosan adja a befolyás megvásárlása érdekében, hanem pl. csapdából, mint ahogy a jelen ügyben is ez nyert bizonyítást.

Ha például egy fedett nyomozó „vásárol befolyást”, vagy akár egy megbízhatósági vizsgálat keretében történik az előny átadása, álláspontom szerint a bűncselekmény nem valósul meg, ha a befolyást nem létezőnek gondolja az aktív fél, vagy egyenesen tudja, hogy nincs semmilyen létező befolyás. Ha előnyt kér a befolyással üzérkedő, de a másik fél ezt azért tagadja meg, mert egyáltalán nem gondolja a befolyást létezőnek, álláspontom szerint csalás kísérlete valósul meg akkor is, ha az elkövetési érték miatt a büntetési tétel enyhébb.

A színlelt befolyásolás kapcsán álláspontunk a következő: a befolyást vásárló (aktív befolyással üzérkedő) tudati oldalán lényeges és szükséges elem, hogy az ügyfél a színlelt befolyásolást létezőnek higgye.²⁰ „A befolyásolás, amelyre az elkövető hivatkozik, lehet akár valóságos, akár színlelt (az »ügyfelet« megtévesztő). A tényállás megtévesztő magatartásokkal is megvalósulhat. Követelmény azonban, hogy a befolyásolással üzérkedő a befolyásolásra hivatkozva kérje a jogtalan előnyt, az »ügyfél« pedig a befolyást létezőnek, valóságosnak higgye és annak érvényesítése érdekében adja a jogtalan előnyt.”²¹ „A befolyásolás, amelyre az elkövető hivatkozik, lehet akár valóságos, akár színlelt (az »ügyfelet« megtévesztő). A tényállás megtévesztő magatartásokkal is megvalósulhat. Követelmény azonban, hogy a befolyásolással üzérkedő a befolyásolásra hivatkozva kérje a jogtalan előnyt, az »ügyfél« pedig a befolyást létezőnek, valóságosnak higgye.”²² Mindezt a pécsi

tankönyv is megerősíti, de szándékosan csak a végén idézem a saját, tankönyvben szereplő gondolataimat: „Az elkövető befolyása, amelyre hivatkozik, akár valóságos, akár színlelt lehet. A lényeg az, hogy az ügyfél azt valóságosnak hiszi, és annak érvényesítése érdekében adja az előnyt.”²³ Szintén én vettem papírra a következőket 2013-ban: „Az elkövető befolyása, amelyre hivatkozik, akár valóságos, akár színlelt lehet. A lényeg az, hogy az ügyfél azt valóságosnak hiszi, és annak érvényesítése érdekében adja az előnyt.”²⁴

Folytatva a sort a PPKE JÁK álláspontjával: „E befolyás lehet valódi, de lehet színlelt, az »ügyfelet« megtévesztő. Ha az elkövető csak színleli, hogy hivatalos személyt befolyásol, a bűncselekmény akkor is megvalósul, a lényeg, hogy az »ügyfél« a színlelt befolyást létezőnek higgye.”²⁵ A befolyás lehet akár valóságos, akár színlelt is, a lényeg, hogy az elkövető azt valóságosnak higgye és annak érvényesítése végett adja vagy ígérje az előnyt.”²⁶

A Kúria jogelődje, a Legfelsőbb Bíróság néhány évvel ezelőtt egyértelműen rögzítette, hogy „A befolyással üzérkedés Btk. 256. §-ának (2) bekezdés a) pontjában meghatározott minősített esete azonban a csalás törvényi tényállásához képest speciális törvényi tényállás. Az előbbi ugyanis - a hivatalos személy megvesztegetésének valótlán állítása vagy az ilyen látszat keltése folytán - szükségképpen feltételezi a másik fél tévedésbe ejtését, továbbá magában foglalja a csalás többi törvényi tényállási elemét, így a jogtalan haszonszerzés célzatát, valamint a károkozást is.”²⁷ A befolyással üzérkedés tehát a Kúria szerint is speciális csalás.

A fenti BH-n túlmenően a bírói gyakorlat kivételesen következetesnek, országosan egységesnek tekinthető ebben a kérdésben, eseti döntések tömegében találhatóak meg az általunk állított tételt alátámasztó érvelések: 17-H-BJ-2008-13. bírósági határozat a Tolna Megyei Bíróság határozata büntetőügyben, Tolna Megyei Bíróság 8. B. 147/2007/58.,²⁸ BKV

Tibor – JACSÓ Judit – LÉVAY Miklós – SÁNTHA FERENC: Magyar Büntetőjog: Különös rész, 383. oldal, CompLex Kiadó, Budapest, 2015.

¹⁸ TÓTH Mihály – NAGY Zoltán: Magyar Büntetőjog Különös Rész, 306. oldal, Osiris Kiadó, Budapest, 2014.

¹⁹ Új Btk. Kommentár, 5. kötet, Különös Rész, 207. oldal, Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013. Főszerkesztő: Polt Péter.

²⁰ BELOVICVS ERVIN – MOLNÁR GÁBOR MIKLÓS – SINKU PÁL: Büntetőjog II. Különös Rész, 490. oldal, negyedik kiadás, 2015.

²¹ Kommentár a Büntető törvénykönyvről szóló 2012.évi C. törvényhez, szerkesztette: KARSAI KRISZTINA.

²² BH 2009.346. (Legf. Bír. Bfv. I. 133/2009).

²³ Mindemellett a vádbeli bűncselekmény lényeges eleme, hogy az ügyfél a vesztegetést vagy annak látszatát létezőnek higgye. A tényállásból – sőt magából a sértetti előadásból – azonban nem ez, hanem ellenkezője következik, hiszen a sértett a vádlott kérését, minthogy azt komolytalannak ítélte, nem teljesítette, problémáját attól függetlenül teljesen önállóan, korrupció nélkül oldotta meg. Felvetődhet ugyanakkor, hogy a vádlottak saját jogtalan haszonszerzésük reményében tanu tévedésbe ejtésével kívántak pénzt szerezni. A csalás törvényi tényállása az ellen kíván védelmet nyújtani, hogy másnak tévedését haszonszerzési célból kihasználhassák. A tévedés és a károkozás közt okozati kapcsolatnak kell fennállnia, a konkrét elkövetési magatartás pedig a megtévesztés kell legyen. A megtévesztés tévedésbe ejtéssel, vagy tévedésben tartással egyaránt megvalósulhat. Amennyiben az erre irányuló sértetti nyilatkozatokat elfogadnánk, akkor látható, hogy tanu az első pillanattól kezdve

¹⁸ VÖ. KARSAI KRISZTINA – SZOMORA ZSOLT – VIDA MIHÁLY: Anyagi büntetőjog Különös Rész II., 47. oldal, Jurisperitus Bt., Szeged, 2013.

¹⁹ BELOVICVS ERVIN – MOLNÁR GÁBOR MIKLÓS – SINKU PÁL: Büntetőjog II. Különös Rész, 488. oldal, Negyedik kiadás, 2015.

²⁰ Ld. pl. Fővárosi Ítéletábrla 5.Bf.308/2008/8.számú ítélete, BH1989.388., BELOVICVS ERVIN – MOLNÁR GÁBOR – SINKU PÁL: Büntetőjog Különös Rész, 347. oldal, Nyolcadik, átdolgozott kiadás, 2009, BELOVICVS ERVIN – MOLNÁR GÁBOR MIKLÓS – SINKU PÁL: Büntetőjog II. Különös Rész A 2012. évi C. törvény alapján, 468. oldal, második, hatályosított kiadás, HVG-Orac, 2013.

²¹ CSEMÁNÉ VÁRADY ERIKA – GÖRGÉNYI ILONA – GULA JÓZSEF – LÉVAY MIKLÓS – SÁNTHA FERENC: Magyar Büntetőjog Különös Rész 2. kötet, 123. oldal, CompLex Kiadó, Budapest, 2006.

²² CSEMÁNÉ VÁRADY ERIKA – GÖRGÉNYI ILONA – GULA JÓZSEF – HORVÁTH

13., BH 1989.388.²⁹, 14-H-BJ-2010-25. bírósági határozat a Pest Megyei Bíróság határozata büntetőügyben³⁰, 5-H-BJ-2012-76. bírósági határozat a Miskolci Törvényszék határozata büntetőügyben, Miskolci Törvényszék B.1114/2009/408.,³¹ 15-H-BJ-2012-23. bírósági határozat a Kaposvári Törvényszék határozata büntetőügyben, Kaposvári Törvényszék B.490/2012/20.,³² 15-H-BJ-2012-23. bírósági határozat a Kaposvári Törvényszék határozata büntetőügyben, Kaposvári Törvényszék B.490/2012/20.,³³ FIT-H-BJ-2012-223. bírósági határozat a Fővárosi Ítéltábla határozata büntetőügyben, Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.286/2011/7.,³⁴ FIT-H-BJ-2009-171. bírósági határozat a Fővárosi Ítéltábla határozata büntetőügyben, Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.308/2008/8.,³⁵ GYIT-

nem vette komolyan az I. r. vádlott pénztáadásra vonatkozó instrukcióit, ugyanakkor alappal hitt abban, hogy apja személyes ismerettségére tekintettel valóban segíteni tud a tartozása átutemzésében vagy akár részleges törlesztésben is. A megyei bíróság a fent kifejtett indokok alapján I. rendű és V. rendű vádlott büntetőjogi felelősségét bírói bizonyossággal megállapítani sem a terhükre rótt, sem eltérő minősítést eredményező bűncselekményben nem tudta, így őket az ellenük emelt 1-1 rb. társtettesként elkövetett befolyással üzérkedés büntetettének vádja alól bizonyítottság hiányában fel kellett, hogy mentse. (tényállás 2/a pont).

²⁹ A bírói gyakorlat szerint ugyanis a bűncselekmény megállapíthatósága szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a vádlott valóságos befolyással rendelkezik, vagy csupán a befolyás látszatát kelti, és így az a hiedelem alakul ki, hogy képes befolyásolni a hivatalos személyt.

³⁰ A Btk. 256. §-ában részletezett befolyással üzérkedés minősített esete akkor is megvalósul, ha az elkövető csak színleli, hogy a hivatalos személyt megvesztegeti. A lényeg, hogy az ügyfél a színlelt befolyást létezőnek hitte.

³¹ Az ítélezési gyakorlat szerint ezen bűncselekmény vonatkozásában az elkövető befolyása - amelyre IX. r. vádlott neve IX. r. vádlott hivatkozott - akár valóságos, akár színlelt is lehet, döntő jelentősége annak van, hogy az ügyfél abban a tudatban van, hogy annak érvényesítése érdekében adja a jogtalan előnyt.

³² Az ügyvédként bemutatkozó I. r. vádlott által elmondottakat is elhitte, hiszen visszautalt az előző telefonos fenyegetésre és félt a büntetőjogi következményektől, amire az ügyvéd hivatkozott. A megállapított tényállásból kitűnik, hogy a sértett a vádlott hivatkozását és megtesztő kijelentéseit elhitte, félt a felelősségre vonástól és a kért összegeket a vádlottnak átadta, így a bíróság álláspontja szerint az I. r. vádlott magatartásával a Btk. 256. § (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő bűncselekményt valósította meg, mivel azt állította, azt a látszatot keltette, hogy hivatalos személyeket kíván megvesztegetni.

³³ [...] adataiból a Btk. 256. §-ában írt befolyással üzérkedés törvényi tényállási elemei maradéktalanul megvalósultak. Az I. r. vádlott ugyanis nem vitathatóan magát ügyvédnek kiadva, a sértettet megtesztözte, hogy egy büntetőeljárás megindulását kívánja befolyásolni az ő érdekében, anyagi előnyt kért több esetben is a sértettől arra hivatkozással, hogy ügyész, illetve rendőrt kíván megvesztegetni a cél érdekében. A tényállás megvalósulásának nem feltétele, hogy egyáltalán a befolyásolás megkezdődjék vagy befejeződjék. A bűncselekmény befejeződik, amennyiben – mint jelen esetben is – az elkövető arra hivatkozással kér és kap pénzt, hogy hivatalos személyt, jelen esetben ügyészt és rendőrt kíván azért megvesztegetni, hogy őket befolyásolja és a pénzt adó személy részére kedvezőbb döntés szülessen. Ebben a körben tehát alapvetően nincs annak sem jelentősége, hogy létező, valós személyre hivatkozik-e a vádlott, vagy pedig csak kitalálta. A megállapított tényállásból kitűnik, hogy a sértett a vádlott hivatkozását és megtesztő kijelentéseit elhitte, félt a felelősségre vonástól és a kért összegeket a vádlottnak átadta, így a bíróság álláspontja szerint az I. r. vádlott magatartásával a Btk. 256. § (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő bűncselekményt valósította meg, mivel azt állította, azt a látszatot keltette, hogy hivatalos személyeket kíván megvesztegetni.

³⁴ A befolyással üzérkedés a Btk. 256. § (2) bekezdés a) pontjában meghatározott minősített esete a csalás törvényi tényállásához képest speciális. Az előbbi ugyanis – a hivatalos személy megvesztegetésének valótlán állítása vagy ilyen látszat keltése folytán – szükségképpen feltételezi a másik fél tévedésbe ejtését, továbbá magában foglalja a csalás többi törvényi tényállási elemét, így a jogtalan haszonzerzés célzatát, valamint a károkozást is. A két bűncselekmény bűnhalmazata ekként tehát látszólagos, ezért a speciális törvényi tényállás szerinti bűncselekménynek kell a cselekményt minősíteni.

³⁵ A minősítést illetően utal arra is az ítéltábla, hogy a befolyással üzér-

H-BJ-2012-75. bírósági határozata Győri Ítéltábla határozata büntetőügyben, Győri Ítéltábla Bf.22/2012/4.³⁶ A színlelt befolyás esetén a befolyással üzérkedés megállapíthatóságának a kizárását legalább 41 eseti döntés támasztja alá, amelyeket részletesen nem ismertetek, de lábjegyzetben összefoglalom.³⁷

kedés akkor is megvalósul, ha az elkövető csak színleli, hogy döntésre jogosult személyt befolyásol, a lényeg az, hogy az ügyfél a színlelt befolyást létezőnek higgye (BH 1989.388).

³⁶ A befolyásra hivatkozásnak nem kell közvetlenül határozottnak, konkrétan lennie, de a körülményekből félreérthetetlennek kell lennie a másik fél, „az ügyfél” szemszögéből, aki azt valóságosnak hiszi, és annak érvényesítése érdekében adja az előnyt. A gyakorlatban már évtizedek óta (ld. BH 1984.253.) töretlen a bírósági ítéletekben rendszeresen olvasható jogi álláspont, mely szerint „A befolyással üzérkedés egyik elkövetési módja: előny kérése színlelt befolyás érvényesítése végett. Ez a magatartás szükségképpen feltételezi a másik fél tévedésbe ejtését, a csalás egyik tényállási elemét és magában foglalja a jogtalan haszonra törekvést, valamint a károkozási szándékot is.”

³⁷ 1. Kuria, Legfelsőbb Bíróság – 2 db

- a.) LB-H-BJ-2009-61. bírósági határozata Legfelsőbb Bíróság határozata büntetőügyben – Legfelsőbb Bíróság Bfv.I.133/2009/5.
- b.) A Kúria Bfv.744/2016/7. számú határozata befolyással üzérkedés büntette tárgyában.
- 2. Fővárosi Ítéltábla 9 db
 - a.) FIT-H-BJ-2009-171. – 5.Bf.308/2008/8. számú ítélet
 - b.) FIT-H-BJ-2012-125. – 2.Bf.44/2011/14 számú ítélet
 - c.) FIT-H-BJ-2013-3. – 5.Bf.67/2012/7. számú ítélet
 - d.) FIT-H-BJ-2012-223. – 3.Bf.286/2011/7.
 - e.) FIT-H-BJ-2012-284. – Bf.222/2011/9. számú ítélet
 - f.) FIT-H-BJ-2012-2. – 5.Bf.221/2011/14 számú ítélet
 - g.) 6.Bf.380/2014/6. számú ítélet
 - h.) FIT-H-BJ-2013-91. – 3.Bf.125/2013/8. számú ítélet
 - i.) FIT-H-BJ-2016-30. – 3.Bf.55/2015/10. számú ítélet
- 3. Győri Ítéltábla 4 db
 - a.) Bf.8/2016/4. számú ítélet
 - b.) GYIT-H-BJ-2012-75. – Bf.22/2012/4. számú ítélet
 - c.) GYIT-H-BJ-2012-28. – Bf.97/2011/3. számú ítélet
 - d.) GYIT-H-BJ-2010-98. – Bf.20/2010/10. számú ítélet
- 4. Debreceni Ítéltábla 1 db
 - DIT-H-BJ-2007-14. – Bf.II.349/2007/4. számú ítélet
- 5. Pécsi Ítéltábla 3 db
 - a.) PIT-H-BJ-2013-38. – Pécsi Ítéltábla Bf.I.111/2013/4 számú ítélet
 - b.) PIT-H-BJ-2013-29. – Bf.I.29/2013/6. számú ítélet
 - c.) PIT-H-BJ-2010-36. – Pécsi Ítéltábla Bf.I.267/2009/15. számú ítélet
- 6. Tolna Megyei Bíróság 2 db
 - a.) 17-H-BJ-2008-13. – 8. B. 147/2007/58. számú ítélet
 - b.) 17-H-BJ-2009-11. – 8. B. 29/2009/12. számú ítélet
- 7. A Fővárosi Törvényszék
 - 20. B.582/2014/18. számú ítélet
- 8. Fővárosi Bíróság 6 db
 - a.) 1-H-BJ-2011-169. – 5.B.819/2010/19 számú ítélet
 - b.) 1-H-BJ-2010-161. – 14.B.492/2010/46. számú ítélet
 - c.) 1-H-BJ-2010-104. – 11.B.1285/2009/29. számú ítélet
 - d.) 1-H-BJ-2013-1. – 24.B.160/2012/13. számú ítélet
 - e.) 1-H-BJ-2011-34. – 5.B.1035/2010/30. számú ítélet
 - f.) 1-H-BJ-2012-16. – 17.B.221/2010/41. számú ítélet
- 9. Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság 2 db
 - a.) 8-H-BJ-2010-6. – B.75/2008/15. számú ítélet
 - b.) 8-H-BJ-2008-18. – B.346/2006/11. számú ítélet
- 10. Pest Megyei Bíróság 2 db
 - a.) 14-H-BJ-2010-25. bírósági határozat
 - b.) 14-H-BJ-2009-15. bírósági határozat !
- 11. Miskolci Törvényszék 2 db
 - a.) B.14/2016/40. számú ítélet
 - b.) 5-H-BJ-2012-76. B.1114/2009/408. számú ítélet
- 12. Kaposvári Törvényszék 1 db
 - 5-H-BJ-2012-23. – B.490/2012/20. számú ítélet
- 13. Veszprém Megyei Bíróság 1 db
 - 19-H-BJ-2011-7. – 9.B.963/2008/78. számú ítélet
- 14. Pécsi Törvényszék 2 db
 - a.) 2-H-BJ-2013-3. – B.185/2011/49. számú ítélet
 - b.) 2-H-BJ-2013-1. – B.34/2013/53. számú ítélet
- 15. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 1 db
 - 16-H-BJ-2007-25. – 3.B.773/2006/19. számú ítélet

További érvként hozható fel a befolyással üzérkedés megállapításával szemben az is, hogy az a jelenleg hatályos Btk. beiktatta 2013. július 1-től a magyar büntetőjogba a befolyás vásárlása (Btk. 298. §) bűncselekményt. A befolyás vásárlása és a befolyással üzérkedés ugyanazon büntetendő cselekmény, bűnös kapcsolat két oldalát szabályozzák. A befolyás vásárlása bűncselekmény csak szándékosan követhető el, a szándékosság megállapításának nélkülözhetetlen feltétele, hogy az elkövető tudatának át kell fognia a befolyással üzérkedőnek a hivatalos vagy gazdálkodás körében működő személynek az előnyért történő befolyásolásra hivatkozását..., és az előnyt ennek érvényesítése céljából adja vagy ígéri. Ebből következik, hogy a célzatos, szándékos tudattartam nélkül a bűncselekmény nem valósítható meg.

16. Szolnoki Törvényszék – 1 db

B.551/2013/49. számú ítélet

17. Balassagyarmati Törvényszék – 1 db

B.73/2013/76. számú ítélet

5. Záró gondolatok

Jelen tanulmány célja nem az volt, hogy a befolyással üzérkedésnek a gyakorlatát vagy akár csak az elméleti problémaköreit is teljeskörűen bemutassa, álláspontom szerint ebből önálló monográfiát lehetne írni. Elsősorban néhány gyakorlati problémára szerettem volna rámutatni, abból a célból, hogy a jogelmélet és a joggyakorlat által is vitatott kérdéskörökben az álláspontomat bemutassam. Erdősy Emil professzor úr, régi kedves tanárom a XX. század végén gyakran mondta nekünk: „Minden elmélet annyit ér, amennyit a gyakorlat hasznósítani tud belőle.” E témakör kapcsán is igazat adhatunk az elmélet és a gyakorlat különbségéről szóló angol közmondásnak: „In theory there is no difference between theory and practice, while in practice there is.” (Elméletileg nincs különbség az elmélet és gyakorlat között, gyakorlatilag pedig van.)³⁸

³⁸ <https://www.citatum.hu/idezet/106497> (2022. 03. 12.).